СТАН ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ INTEL «НАВЧАННЯ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО» В УКРАЇНІ У 2004–2010 РОКАХ (станом на 01.06.2010 р.)

Савченко Л.В.

Сучасне суспільство змінюється від ресурсоємної економіки до економіки, яка заснована на знаннях. Для отримання своєї першої роботи молодій людині вже недостатньо тих знань, які вона отримала під час навчання. Молодий спеціаліст нині повинен постійно працювати над собою, над вдосконаленням своїх знань, оскільки навіть середній робітник впродовж своєї кар'єри приблизно сім разів змінює роботу. Саме тому, важливим нині є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й слід бути готовим змінюватись та пристосовуватись до нових потреб ринку праці. Усе це означає, що необхідно вже в навчальному закладі готувати молодь до життя в суспільстві, що базується на інформаційних технологіях.

Починаючи з 2004 року, в Україні успішно впроваджуються серед освітянського загалу міжнародні освітні програми Intel, які розглянуті у попередній статті та науково-методичний проект з опробування концепції інноваційної моделі електронного навчання в середовищі **«1 учень — 1 комп'ютер»** — це найбільші спільні ініціативи Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти України, Національної Академії педагогічних наук України, обласних управлінь освіти і науки, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти та корпорації Intel щодо навчання працюючих та майбутніх учителів ефективного застосування ІКТ та новітніх педагогічних технологій у навчально-виховному процесі з метою підготовки учнів до економіки знань та надання їм навичок XXI сторіччя.

Зміст програми Intel «Навчання для майбутнього» локалізовано та адаптовано до Державних стандартів освіти України. Програма має міжнародний сертифікат та відповідає світовим стандартам якості освіти. Вона визнана у 55 країнах світу, у тому числі у 12 країнах Євросоюзу.

Програма виступає каталізатором реформування освітнього простору України, оновлення змісту та методів ІКТ освіти, впровадження інтерактивних форм підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, покращення стану інформатизації освіти та приєднання до Болонського процесу.

У рамках програми проводяться тренінги для вчителів та студентів, майстер-класи для тренерів, конкурси на краще впровадження ІКТ, координаційні наради, конференції, форуми «Нові горизонти ІКТ в освіті», виставки, круглі столи, вебінари, здійснюється науково-методичний супровід, веб-підтримка (онлайн ресурси та он-лайн спільноти), постійно здійснюється незалежна експертиза та моніторинг якості впровадження програми. Усе це сприяє підготовці нового покоління учнів.

На цей час система навчання за програмою надає можливість навчатися очно або дистанційно (курс ТЕО), пройти Курс для початківців «Getting started», мінітренінги Intel Elements, а для керівників надає можливість опанувати курс Intel для адміністраторів навчальних закладів.

Як наслідок, результати незалежної експертизи та моніторингу — сьомий рік поспіль дають 98,6% позитивних відгуків учасників Програми, а 100% учасників програми рекомендують своїм колегам взяти участь у тренінгах, щоб у своїй подальшій роботі використовувати набуті знання та навички в навчально-виховному процесі.

Загальна кількість освітян України, які пройшли навчання за 7 років — 172 724 осіб (у тому числі: середня освіта — 128 719; вища освіта — 34 172; професійно-технічна освіта — 9833). На рис. 1 наведені деякі дані про стан реалізації програми.

Передбачається, що на кінець 2010 р. в Україні очікувана кількість навчених учителів та майбутніх викладачів складе понад 180 000 (33% від загальної кількості). Продовжуючи навчати в такому темпі (по 30 000 освітян кожного року), 100% учителів буде підготовлено за 12 років!

Рис 1. Загальна кількість підготовлених учителів та студентів (станом на 1.07.2010 р.)

Ми вважаємо, що за ефективного освітнього менеджменту, правильної організації процесу та координації з боку обласних управлінь, за цільового фінансування процесів інформатизації освіти з місцевих бюджетів, можливо навчати 60–80 тис. учителів кожного року і, таким чином, завершити стовідсоткову підготовку вчителів України за наступні 3–4 роки.

Найбільш активно й ефективно на сьогодні програма впроваджується у Полтавській (82%), Херсонській (75%), Дніпропетровській (75%), Миколаївській (65%), Запорізькій (55%), м. Севастополь (50%), Кіровоградській (42%), Луганській (36%), Волинській (33%), Київській області (30%) та Львівській областях. Поки що невеликий відсоток підготовлених учителів у Закарпатті (7%), Харківській області (10%), АР Крим (11%),

Донецькій області (12%), у м. Києві (13%), Одеській області (13%), Рівненській області (16%).

Звичайно, там, де в цьому зацікавлені органи місцевого самоврядування, маємо відповідний результат. Так, керівництво Дніпропетровської, Полтавської, Луганської та деяких інших областей надало цільове фінансування для оплати роботи тренерів у проведенні підготовки вчителів за цією Програмою, що створило умови для швидкого та якісного підвищення кваліфікації освітян у своїх регіонах та забезпечило системний підхід до втілення в життя процесів інформатизації освіти. Подібний досвід заслуговує на увагу, вивчення і поширення в інших регіонах України. Дані про підготовку вчителів за програмою Intel наведені на рис. 2 і рис. 3.

Отже, до кінця 2010 року загальна кількість учителів та студентів, що навчалися за програмою Intel, має скласти 190 000 осіб. А за підтримки обласних управлінь освіти і науки, можливо, і більше.

Дирекцією освітніх програм Intel у 2005 році ініційовано та проводиться спільно з МОН, Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України постійнодіючий **конкурс «Успішний проект»** на краще реальне впровадження проектів із використанням ІКТ у навчально-виховному процесі, створено сайт конкурсу, працюють он-лайн спільноти учасників http://project.iteach.com.ua.

Цього року на участь у конкурсі «Успішний проект» було подано більш ніж 120 заявок, що майже вдвічі більше, ніж у минулому році. Активну участь взяли представники Львівської, Запорізької, Донецької, Вінницької, Київської областей та АР Крим. Причому, учасниками конкурсу стали і вчителі середніх шкіл зі своїми учнями, і викладачі вищих навчальних закладів, і вчителі закладів професійно-технічного навчання.

Семеро найкращих з них отримали сертифікати переможців конкурсу та цінні призи від організаторів. Призерами стали вчителі з Вінницької, Волинської, Кіровоградської, Луганської, Львівської областей.

Матеріали конкурсних робіт, фото переможців, обговорення проектів, поданих на конкурс, додаткову інформацію представлено на офіційному порталі http://www.iteach.com.ua/ та на вікі-сайті програми www.iteach.com.ua/wediawiki, де українські вчителі мають змогу он-лайн обмінюватись між собою та міжнародними колегами матеріалами, досвідом та ідеями щодо навчання.

У квітні цього року проведено традиційний Міжнародний форум «Нові горизонти ІКТ в освіті». До участі у ньому було запрошено вчителів-новаторів, які успішно впроваджують у класній і позакласній роботі інформаційно-комунікаційні технології, представників МОН України та обласних органів управління освітою, керівників загальноосвітніх шкіл, вищих навчальних закладів, інститутів післядипломної освіти, а також представників міжнародних організацій, журналістів. На форумі були представлені педагогічні спільноти України, Росії та Азербайджану. Загальна кількість учасників та гостей цього широкомасштабного заходу склала близько 500 осіб.

Приємно відзначити, що активну участь у роботі секційних занять взяли наші бізнес-партнери: корпорації Microsoft, Sumsung, Asus, Incom та інші. Вони взяли участь у виставці новинок та досягнень ІКТ в освіті України та презентували свої освітні ініціативи учасникам заходу.

Медія підтримку заходу забезпечили журнали «Комп'ютер у школі та сім'ї», HI TECH та деякі інші освітні видання та он-лайн портали.

Форум став найкращою трибуною для обміну досвідом ефективного використання ІКТ в освітніх проектах, використання сучасних соціальних сервісів інтернету для колективної розробки відкритих інформаційних засобів, спрямованих на активізацію науково-дослідницької діяльності учнів, а також для розвитку критичного мислення і формування життєвих компетентностей школярів.

Хочеться звернути увагу, що, мабуть, уперше захід такого рівня було проведено в новому форматі, так званому «Відкритому просторі». Це дало кожному з учасників унікальну можливість задати запитання, які їх хвилюють, представникам МОН України, дирекції освітніх програм Intel в Україні, керівникам корпорації, міжнародним менеджерам і відразу отримати компетентні відповіді на них.

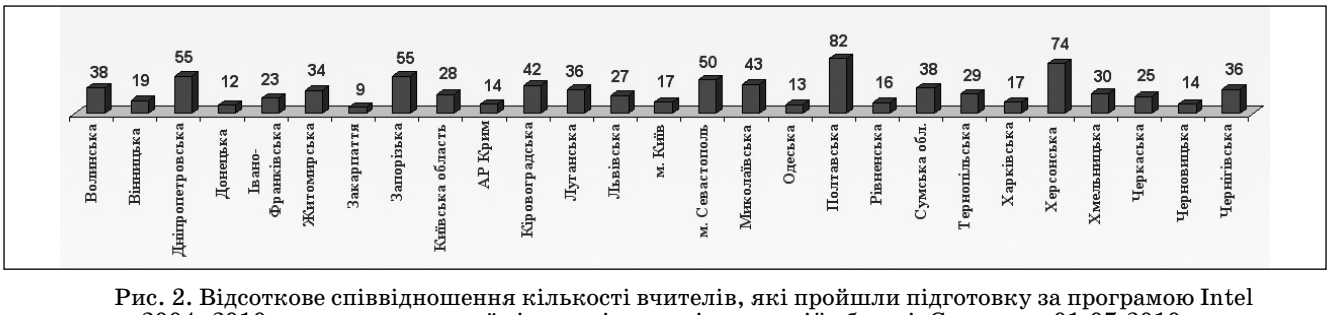

Рис. 2. Відсоткове співвідношення кількості вчителів, які пройшли підготовку за програмою Intel у 2004–2010 роках, до загальної кількості вчителів у кожній області. Станом на 01.07.2010 р.

Рис. 3. Загальна кількість вчителів, підготовлених за програмою в 2004–2009 роках у кожній області

Такий новаторський підхід до організації заходу отримав позитивні відгуки учасників. Актуальність та важливість питань, які обговорювались на Форумі, підкреслив у своєму зверненні до учасників заходу Перший заступник Міністра освіти і науки України Борис Михайлович Жебровський, який переконаний, що обов'язковою умовою прогресивного розвитку середньої освіти в Україні є стовідсоткове забезпечення учнів та вчителів інформаційно-комунікаційними технологіями.

Програма Intel «Навчання для майбутнього» знайшла своїх прихильників та послідовників і у вищих навчальних педагогічних закладах. Міністерство освіти і науки своїм наказом №248 від 22.04.2005 р. залучило до участі в програмі 70 ВНЗ. На сьогодні понад 50 з них активно працюють в Програмі, беруть участь у конкурсах, спілкуються в он-лайн спільнотах.

Реалізація цієї міжнародної ініціативи у ВНЗ України істотно вплинула на організацію та проведення навчальних занять, науково-дослідницьку діяльність студентів. Наукові дослідження здійснюються на основі проектної методики, з використанням новітніх технологій, у тому числі й різноманітних сервісів Web 2.0, соціальних мережевих спільнот. Під впливом Програми суттєво корегується контент існуючих навчальних програм з інформаційно-комунікаційних технологій, вносяться зміни до навчальних планів різних факультетів з метою поширення експерименту для студентів всіх спеціальностей.

За весь період впровадження програми у вищих навчальних закладах України підготовлено 34172 викладачів та студентів, у тому числі в 2009–2010 н. р. навчено — 7100 майбутніх учителів (рис. 4).

Традиційно, починаючи з 2005 року, щорічно проводяться наради для керівників та координаторів програми педагогічних ВНЗ, на яких підводяться підсумки впровадження Програми за навчальний рік, обговорюються шляхи вдосконалення ІКТ освіти, проходить обмін досвідом, учасники знайомляться з новими тенденціями та перспективами розвитку освіти.

Наведемо деякі приклади впровадження Програми у ВНЗ:

- програму включено до спецкурсу «Інформаційно-педагогічні технології в освіті» (Вінницький державний педагогічний університет, Житомирський ДПУ, Шахтарське педагогічне училище, Тернопільський національний педагогічний університет, Володимир-Волинське педагогічне училище, Луцький педагогічний коледж);

Рис. 4. Кількість вчителів, підготовлених за програмою в 2004–2010 роках у вищих педагогічних навчальних закладах України

- програму включено до курсів «НІТ та ТЗН», «Основи ІКТ», «ІКТ та їх використання в навчальному процесі», «Методика використання ЕОТ в навчально-виховному процесі (Миколаївський ДПУ, Прилуцьке педагогічне училище, Богуславський педагогічний коледж, Кременчуцьке педагогічне училище, Харківський НПУ ім. Г. Сковороди);
- створено надпредметну кафедру (Південноукраїнський державний педагогічний університет);
- створено педагогічну лабораторію «Ефективне навчання майбутніх вчителів творчому застосуванню ІКТ» (Лисичанський педагогічний коледж);
- проводяться фестивалі студентських та викладацьких проектів, створених під час проходження тренінгу (Херсонський державний університет);
- організовуються внутрівузівські конкурси серед студентів на краще володіння ІКТ, на кращий проект, педагогічний засіб, розроблений студентами та впроваджений практично (Вінницький ДПУ, Луганський НУ);
- активно ведеться робота в телекомунікаційних проектах (Харківський гуманітарний педагогічний інститут);
- створюються веб-спільноти творчих викладачів та студентів. Особливою активністю в цій діяльності виділяються Уманський ДПУ, Рівненський ДГУ, Чернігівський ПУ, Володимир-Волинське педучилище).

Можемо зробити висновки, що відмінне володіння сучасними педагогічними технологіями створює умови для власної педагогічної творчості, сприяє якісній підготовці майбутніх учителів до роботи в сучасних навчальних закладах, формує навички і вміння щодо розвитку в студентів прагнення до пізнання через активну дослідницьку пізнавальну діяльність.

Але поряд з позитивним досвідом реалізації програми мають місце і проблеми у її впровадженні. А саме:

1. **Слабка матеріально-технічна база ВНЗ**, її застарілість та невідповідність сучасним вимогам, недостатній рівень комп'ютерної грамотності студентів.

2. **Відсутність відповідного інструктивного листа МОН**, який надає право включати курс за Програмою Intel у систему підготовки майбутніх учителів.

3. За зростаючого попиту на навчання викладачів за Програмою, **відсутня можливість оплати праці тренерів ВНЗ**, що проводять тренінги для своїх колег.

4. **Пасивність керівництва деяких ВНЗ**.

Важливі завдання до упровадження ІКТ в навчальний процес постають перед професійно-технічною освітою. Департамент ПТО МОН України активно підтримує впровадження програми Intel «Навчання для майбутнього» в системі ПТО, за якою протягом чотирьох років 12 тисяч викладачів ПТНЗ повинні навчитися ефективному використанню ІКТ у навчально-виробничому процесі. Мета, основні завдання програми та етапи виконання визначені у Наказі МОН України №10 від 13.01.2006. На сьогодні кількість навчених освітян професійно-технічної освіти склала майже 8000 осіб, що сягає 45% від загальної кількості викладачів ПТНЗ. Програма передбачає два етапи реалізації визначених у ній завдань:

На першому етапі (2006 р.) було підготовлено:

- 27 регіональних координаторів програми (переважно з числа методистів регіональних методичних установ);
- 60 регіональних тренерів-методистів з числа викладачів ПТНЗ;
- 15 тренерів-методистів з числа викладачів Донецького інституту післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників;
- 15 тренерів-методистів з числа викладачів індустріально-педагогічних коледжів;
- проведено 2 наради для керівників обласних НМЦ системи ПТО і директорів ПТНЗ.

На другому етапі — 2007–2010 р. розпочалась робота з навчання педагогічних працівників ПТНЗ підготовленими тренерами. Особливо відчутного резонансу набула програма у 2007 р. Зменшення кількості підготовлених викладачів у 2008 р. пов'язано з тим, що середній вік викладачів і майстрів виробничого навчання в ПТНЗ становить 45–48 років. Тобто першого року пройшли навчання молоді викладачі, стаж роботи яких складає до 5 років і які впевнено користуються ПК. Викладачі, стаж роботи яких 10 років і більше, мають низький рівень комп'ютерної грамотності і тому повільніше виявляють бажання приєднуватись до навчання.

Загалом з 2006 по 2009 р. р. в системі ПТО проведено 350 тренінгів і підготовлено 5620 педагогічних працівників ПТНЗ (рис. 5–6). Також проведено 4 майстер-класи з підготовки регіональних тренерів програми. Зараз статус «регіональний тренер» програми мають 10 тренерів. У кожній області впровадження програми супроводжується наданням методичної допомоги: щороку проводяться конкурси на кращий проект, семінари для методистів, викладачів і майстрів виробничого навчання, засідання методоб'єднань. Роботи з використанням Інтел-технологій були кращими на обласних стендах естафети «Інноваційних технологій» в системі ПТО, що проходила в 2007 і 2008 р. р., на виставках «Освіта і кар'єра» та «Інновації в освіті».

Моніторинг програми Intel «Навчання для майбутнього» системно здійснюється експертами громадської організації «Об'єднання «Агенція розвитку освітньої політики» з перших же років реалізації ініціативи в Україні, а результати, отримані внаслідок проведення фокус-груп, інтерв'ю, анкетувань та співбесід з учасниками, носять репрезентативний характер, що включає показники роботи в програмі педагогів, студентів та учнів у системі середньої освіти, ВНЗ та ПТНЗ. За результатами моніторингу можна зробити такі висновки:

- Навчальна програма Intel «Навчання для майбутнього» нині стала чи не **наймасштабнішою** з програм, що здійснюють міжнародні проекти та корпорації в Україні, яка реалізується **постійно та системно** в галузі освіти для різних категорій педагогічних працівників.
- Дана програма надає можливість набути практичних умінь щодо застосування ІКТ у навчальному процесі, зокрема мотивує учнів та студентів до активного навчання, дозволяє здійснювати диференційоване навчання, дає можливість більш вільно висловлювати свої думки та впевнено почуватись в навчальному середовищі, допомагає більш глибоко зрозуміти зміст предмету та розвивати життєві навички та компетентності. Студенти відзначили, що програма сприяє професійному зростанню, що дуже важливо для **майбутньої професійної кар'єри**.
- Близько **80% педагогічних працівників використовують матеріали та навички**, набуті під час тренінгу та підготовки до уроків, планування навчальної роботи, створення веб-сторінок, ведення звітності, створення електронних газет, виконання навчальних проектів та ін.

Рис. 5. Кількість навчених працівників ПТНЗ у 2006–2010 роках

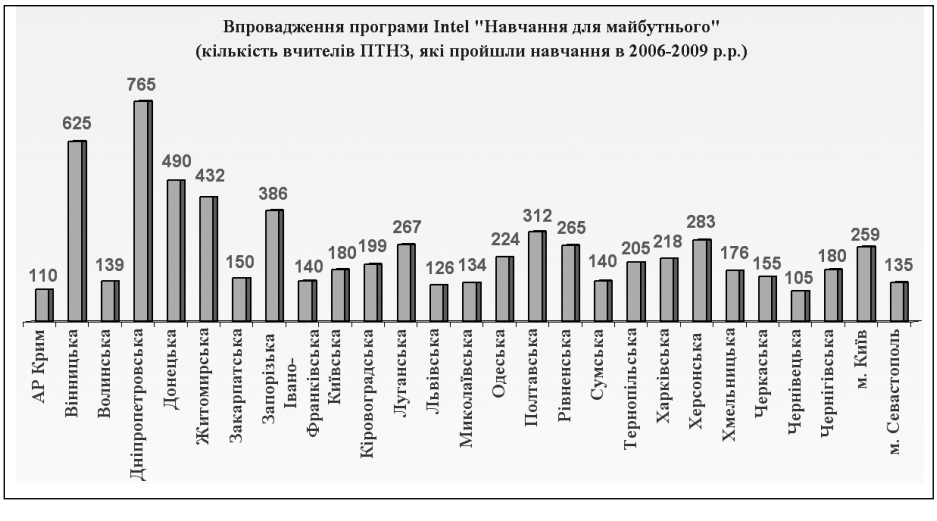

Рис. 6. Кількість навчених працівників ПТНЗ у 2006–2009 роках по областях

- На думку педагогів, навчальний заклад отримує більш високопрофесійних викладачів в особі тих, хто пройшов тренінг.

Повний текст результатів моніторингу — див. на сайті http://www.iteach.com.ua/.

Отже, програма Intel «Навчання для майбутнього» та курс, створений та впроваджений у навчальні заклади на її основі, **довели свою високу ефективність для модернізації навчально-виховного процесу**.

У 2009 році програма Intel «Навчання для майбутнього» отримала гриф Міністерства освіти та науки «РЕКОМЕНДОВАНО МІНІСТЕРСТВОМ ОСВІТИ ТА НАУКИ», що засвідчило та підтвердило відповідність новітніх світових тенденцій розвитку освіти стандартам освіти України.